

Inhoud

Voorwoord	13
Inleiding	17
1. Probleemstelling en onderzoeksvragen	19
1.1 Situering van het onderzoek	19
1.2 Onderzoeksfocus	21
1.3 Onderzoeksvragen	23
1.4 Opbouw van dit proefschrift	24
2. Interpretatiekader	25
2.1 Algemene situering	26
2.1.1 Opvattingen over het begrip kwaliteit	26
2.1.2 De impact van globalisering	28
2.1.3 Conclusie	31
2.2 Kenmerken van kwaliteitssystemen op macroniveau	32
2.2.1 Diverse controlemechanismen	33
2.2.2 Kenmerken van schoolinspecties	35
2.2.2.1 Modellen van schoolinspecties	35
2.2.2.2 Structuur	38
2.2.2.3 Profiel van de inspecteur	39
2.2.2.4 Functies van inspecties	39
2.2.2.5 Taken	44
2.2.2.6 Conclusie	44
2.3 Benaderingen van schoolevaluaties op mesoniveau	45
2.3.1 Situering en afbakening van het begrip schoolevaluatie	45
2.3.2 Invloed van onderwijsonderzoek op inspectiebenaderingen	47
2.3.3 Complementariteit en spanningsveld tussen interne en externe evaluatie	51

2.3.3.1	Angelsaksisch onderzoek	51
2.3.3.2	Zelfevaluatie in Nederlands-Vlaams onderzoek	52
2.3.3.3	Internationaal vergelijkend onderzoek naar zelfevaluatie	53
2.3.4	Conclusie	54
2.4	Kenmerken van schoolevaluatie door inspecties	55
2.4.1	Frequentie van schoolevaluaties	55
2.4.2	Referentiekaders	55
2.4.3	Organisatie	56
2.4.4	Methodologie	57
2.4.4.1	Meesterschap van de inspecteur	57
2.4.4.2	Dataverzameling	58
2.4.4.3	Dataregistratie	58
2.4.4.4	Data-analyse – datatriangulatie	58
2.4.4.5	Verslagen	59
2.4.4.6	Follow-up – ondersteuning	59
2.5	Conclusie	59
3	Onderzoeksopzet en methodologie	61
3.1	Internationaal comparatief onderzoek	62
3.1.1	Het probleem van de equivalenties	63
3.1.2	Comparatief onderzoek van onderwijsinspecties	64
3.1.2.1	Literatuurreviews	64
3.1.2.2	Descriptieve comparatieve studies	65
3.1.2.3	Impact studies	65
3.1.2.4	Vergelijkend onderzoek naar zelfevaluaties en schoolinspecties	66
3.1.2.5	Lopend onderzoek	67
3.1.3	Situering van het onderzoek	67
3.1.4	Conclusies voor de onderzoeksopzet	68
3.2	Kwalitatieve onderzoeksbenadering met casestudy's	69
3.2.1	De onderzoeksbenadering met templates	70
3.2.2	De inhoudelijke invulling van de template	71
3.2.3	Overzicht template-invulling	73
3.2.4	Protocol van het onderzoek	78
3.2.5	Samenstelling van de cases	78
3.3	Datacollectie	79
3.3.1	Oriënterende fase en uitbouw van een netwerk	80
3.3.2	Organisatie van de landenbezoeken	80

3.3.3	Dataverzameling met diverse bronnen	81
3.3.3.1	Informatieverzameling op basis van documenten	81
3.3.3.2	Directe en participatieve observaties	83
3.3.3.3	Gesprekken met inspecteurs	86
3.3.4	Databases	87
3.3.5	Chain of evidence	89
3.4	Data-analyse	89
3.4.1	Verticale data-analyse voor de invulling van de template	90
3.4.2	Triangulatie en de cyclische benadering van de templates	91
3.4.3	Validering van de templates	92
3.4.4	De gebruikte analysetechnieken	92
3.4.4.1	Methode van Bereday	93
3.4.4.2	Pattern matching en explanation building	94
3.4.5	Cross-casevergelijkingen	94
3.4.5.1	Juxtapositie van de templates	95
3.4.5.2	Cross-casevergelijking met een vergelijkingsinstrument	95
3.5	Betrouwbaarheid en validiteit	96
3.5.1	Dubbele rol van de onderzoeker	97
3.5.2	Replica design	97
3.5.3	Datatriangulatie met verschillende bronnen	98
3.5.4	Validering van de templates	99
3.5.5	Databases per inspectiesysteem	100
3.5.6	Constructvaliditeit	100
3.6	Verloop van het onderzoek	101
4	Beschrijving van schoolevaluaties per land	103
4.1	Nederland	103
4.1.1	Positie en legitimering van de inspectie	104
4.1.2	Opdrachten	104
4.1.3	Curriculum en toetsstelsel	104
4.1.4	De schoolevaluatie	105
4.2	Noordrijn-Westfalen	108
4.2.1	Positie en legitimering van de inspectie	109
4.2.2	Opdrachten	109
4.2.3	Curriculum en toetsstelsel	109
4.2.4	De schoolevaluatie	110

4.3	Tsjechië	111
4.3.1	Positie en legitimering van de inspectie	112
4.3.2	Opdrachten	112
4.3.3	Curriculum en toetsstelsel	112
4.3.4	Schoolevaluatie	113
4.4	Catalonië	115
4.4.1	Positie en legitimering van de inspectie	115
4.4.2	Opdrachten	115
4.4.3	Curriculum en toetsstelsel	116
4.4.4	Schoolevaluatie	117
4.5	Zweden	119
4.5.1	Positie en legitimering van de inspectie	119
4.5.2	Opdrachten	120
4.5.3	Curriculum en toetsstelsel	120
4.5.4	Schoolevaluatie	121
4.6	Wales	123
4.6.1	Positie en legitimering van de inspectie	123
4.6.2	Opdrachten	124
4.6.3	Curriculum en toetsstelsel	124
4.6.4	Schoolevaluatie	125
4.7	Vlaanderen	127
4.7.1	Positie en legitimering van de inspectie	128
4.7.2	Opdrachten	128
4.7.3	Curriculum en toetsstelsel	129
4.7.4	Schoolevaluatie	130
4.8	Conclusie	132
5	Vergelijking van de kenmerken van schoolevaluaties in Europa	135
5.1	Functies van schoolevaluaties door inspecties	136
5.1.1	Verantwoordingsperspectief	136
5.1.2	Ontwikkelingsperspectief	139
5.1.3	Sancties	141
5.1.4	Conclusie	142
5.2	Vergelijking van de gebruikte inhoudelijke referentiekaders	143
5.2.1	Algemene kenmerken van de raamwerken	143
5.2.2	Opbouw en inhoudelijke opbouw van de referentiekaders	147
5.2.3	Variaties in de toepassing van de referentiekaders	149
5.2.4	Beoordelingen van de indicatoren	151

5.2.5	Juxtapositie van de indicatoren	152
5.2.6	Conclusie	155
5.3	Organisatie van de schoolevaluatie	156
5.3.1	Frequentie van de schoolevaluaties binnen een inspectiecyclus	156
5.3.2	Selectie van de scholen	157
5.3.3	Opbouw en fasen in een schoolinspectie	159
5.3.3.1	Vorbereidingsfase	159
5.3.3.2	Schoolfase	161
5.3.3.3	Feedback fase	162
5.3.3.4	Follow-up	162
5.3.3.5	Aantal inspecteurs en hun profiel of anderen betrokken bij de schoolinspectie	164
5.3.4	Conclusie voor vergelijking van de organisatorische kenmerken	165
5.4	Methodologie tijdens schoolevaluaties	167
5.4.1	Dataverzameling	168
5.4.1.1	Risicoanalyse	168
5.4.1.2	Zelfevaluatie	170
5.4.1.3	Documenten	173
5.4.1.4	Gesprekken – interviews	175
5.4.1.5	Vragenlijsten	180
5.4.1.6	Observaties	182
5.4.1.7	Professionele dialoog	189
5.4.2	Dataregistratie en -verwerking	190
5.4.2.1	Registratie-instrumenten	191
5.4.2.2	Data-analyse	192
5.4.2.3	Het meesterschap van de inspecteur	197
5.4.2.4	Beoordelingen	198
5.4.3	Verslagen	203
5.4.4	Conclusie	204
5.5	Besluit	207
6	Typering van inspecties met een vergelijkingsinstrument	209
6.1	Algemene kenmerken van inspecties	210
6.1.1	Deductie van algemene kenmerken uit bestaande inspectiemodellen	211
6.1.2	Exploreren van algemene kenmerken van onderwijsinspecties	212

6.1.3	Onderzoek van de algemene kenmerken	213
6.1.3.1	Het kwaliteitsbewakingssysteem	215
6.1.3.2	De functie van schoolevaluaties door inspecties	216
6.1.3.3	Types van verantwoording	217
6.1.3.4	Ontwikkelingsperspectief	218
6.1.3.5	Structuur van de inspectie	218
6.1.4	Conclusie	219
6.2	De ontwikkeling van een vergelijkingsinstrument	220
6.2.1	Inhoudelijke invulling van het vergelijkingsinstrument	221
6.2.2	Algemene kenmerken van het kwaliteitsbewakingssysteem	221
6.2.3	Specifieke kenmerken van schoolinspecties	223
6.3	Toepassing van het vergelijkingsinstrument op Europese inspecties	226
6.3.1	Werkwijze	226
6.3.2	Resultaten van de vergelijkingen	226
6.3.2.1	Algemene kenmerken van de kwaliteitsbewakingssystemen	230
6.3.2.2	Specifieke kenmerken van de schoolevaluaties	231
6.3.3	Conclusie	233
6.4	Relatie tussen algemene en de specifieke kenmerken	234
	Conclusie	236
6.5	Besluit	237
7	Besluit en discussie	239
7.1	Opvallende kernbevindingen bij schoolevaluaties door inspecties	240
7.1.1	Discrepanties in het gebruik van de referentiekaders	241
7.1.2	Meesterschap van de inspecteur	242
7.1.2.1	De professionele ruimte die inspecteurs al dan niet krijgen	242
7.1.2.2	Het profiel van de inspecteur	245
7.1.2.3	Invloed van de persoonlijke stijl van inspecteurs	245
7.1.3	Betrekken van externen bij schoolinspecties	246
7.1.4	De plaats van de leerlingen en de ouders	247
7.1.5	De plaats van de leerkrachten en het onderwijsleerproces	248
7.1.6	De afstemming tussen interne en externe evaluatie	250
7.2	Typering van de schoolevaluaties door inspecties	251
7.2.1	Inspecties waar het verantwoordingsperspectief overweegt	252
7.2.1.1	Inspecties met een risicogerichte benadering	252
7.2.1.2	Inspecties waar de zelfevaluatie centraal staat	253
7.2.1.3	Globale holistische inspectiebenaderingen	254

Inhoud	11
7.2.2 Ontwikkelingsgerichte inspectiesystemen	256
7.2.2.1 Inspectie waar de zelfevaluatie hét uitgangspunt is	256
7.2.2.2 Inspecties met een procesgerichte benadering	257
7.2.3 De veertigpuntenbalk als vergelijkingsinstrument	258
7.3 Reflecties op de gebruikte onderzoeksmethoden	260
7.3.1 De keuze voor een kwalitatief onderzoek	260
7.3.2 Rolvermenging van de onderzoeker	261
7.3.3 Keuze van de casestudy's met praktijkonderzoek	262
7.3.4 Datering van het onderzoek	263
7.4 Implicaties voor inspecties en voorstellen voor verder onderzoek	264
Bibliografie	267
Bijlagen	279